

George Enescu și muzica lăutarilor români

Constanța CRISTESCU

În luna martie Muzeul Național „George Enescu” din București a găzduit o inedită expoziție de documente ce a ilustrat relația pe care George Enescu a avut-o cu muzica lăutărească și cu unii dintre cei mai reputați lăutari țigani ai timpului său. Expoziția a fost inițiată și realizată de muzicologul Viorel Cosma în colaborare cu muzeografa Cristina Andrei și graficianul Aurelian Popovici.

Valorificând material documentar din colecția particulară a maestrului lexicografiei românești Viorel Cosma, din fondurile Muzeului, al Bibliotecii Academiei Române și al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, expoziția reflectă parteneriatul marelui compozitor și interpret român cu câțiva dintre cei mai străluciți virtuozi lăutari ai vremii, de la formarea sa muzicală în copilărie cu lăutarul satului, până la colaborări în formații de muzică de cameră și pe podiumul de concert. Sunt evidențiate astfel sursele profesionale ce i-au înlesnit lui Enescu pătrunderea în profunzime a tainelor artei populare interpretative și accesul la un repertoriu folcloric divers, pe care l-a valorificat genial în compozitie și în tehnica violonistică savantă.

Formația muzicală a lăutarilor din anturajul enescian este foarte diversă; unii erau analfabeti – ex. vestitul Cristache Ciolac –, iar alții aveau studii muzicale universitare și conduceau orchestre simfonice și populare, fiind chiar compozitori – Nicolae Dinicu. Prețuirea lui Enescu față de arta lăutarilor țigani este însă imparțială, fiind exprimată și în articoulul extras din revista *Muzica* nr. 5-6/1921, ce a deschis seria exponatelor.

Panourile expoziționale, alcătuite din fotografii documentare de lăutari, tarafuri și orchestre, localuri reputate în care au activat și concertat diferitele personalități lăutărești, manuscrise epistolare, litografii de afișe, partituri mauscrise și litografiate, extrase din presa vremii, sunt concepute și ordonate cronologic, începând cu „*Lăutari de altădată*” (1760-1908). Urmează „*Copilăria lui Enescu și primele întâlniri cu lăutarii*”, apoi personalitățile vremii din parteneriatele muzicale enesciene: *Angheluș Dinicu* (1838-1905) care cânta la nai - autorul binecunoscutie *Ciocârlia* - , cu *Familia lăutarului Filip din Botoșani* (sec. XIX), apoi *Gheorghe A. Dinicu* (1863-1930) și orchestra sa de lăutari, *Dimitrie Dinicu* (1867-1936) și cvartetul „Carmen Sylva”, *Toba lui Lică Ștefănescu* (1865-11925), *Înregistrarea și valorificarea folclorului lăutarilor, Cristache Ciolac* (1870-1927) și orchestra lăutarului Radu Ciolac (1910-1914), *Pianistul compozitor Nicolae Dinicu* (1879-1954), *Violonistul Nicolae Buică* (1855-1932), *Violonistul Grigoraș Dinicu* (1889-1949), încheind seria cu *Grigoraș Dinicu și George Enescu* în cadrul unor evenimente istorice – premieră operei *Oedip la Paris*, Expoziția Universală de la New York (1939) – și cu *Lăutarul violonist Nicu Stănescu* (1903-1971).

Expoziția mai include două panouri dedicate **activității academicianului George Enescu** de referare și stimulare a culegerilor de folclor românesc, instituirea premiului Academiei Române pentru antologii de folclor muzical și pagini manuscrise autografate cu notări enesciene de melodii populare valorificate în capodoperele sale componistice. Expoziția apare ca o nestemată istoriografică a unor colaborări artistice istorice. Panourile reflectă pe de o parte personalitatea exceptională a lăutarilor care au devenit colaboratori ai lui Enescu, pe de altă parte, importanța contactului enescian cu lăutarii vremii sale pentru formarea sa muzicală și pentru evoluția sa în plan componistic și interpretativ.

La vernisajul din 10 martie, vizitatorii au beneficiat de prestația muzicală exceptională a **Orchestrei Petrică Pană**, care a interpretat pe viu, într-o restituire exemplară, melodii de folclor lăutăresc din prima jumătate a sec. XX ce au stat la baza unor creații enesciene de referință. Ghidajul muzicologic pe parcursul concertului prestigioase orchestre populare a fost realizat magistral de Viorel Cosma, care a cucerit auditoriul prin ingeniozitatea inițiativă de reconstituire auditivă a surselor de inspirație folclorică lăutărească din creația enesciană, prin farmecul prezentării și bogăția informației. Am parcurs, apoi, itinerariul inaugural al expoziției ghidăți de muzeografa Cristina Andrei, care a oferit cu generozitate informații suplimentare menite să creeze liantii necesari conțurării, în imaginația vizitatorilor, a importanței parteneriatului enescian cu lăutarii.

Panourile expoziționale relevă cu prisosință demnitatea și noblețea lăutarilor țigani din anturajul lui George Enescu, confirmând cu documente incontestabile teza mult vehiculată actualmente pe plan internațional despre discriminarea țiganilor – numiți impropriu *rromi* – în România. Mai mult, expoziția oferă comunității rrome imaginea unor modele de lăutari care trebuie să constituie repere de conduită socio-profesională în formarea și împlinirea artistică a lăutarilor actuali. S-ar cuveni a se înlesni vizionarea acestei expoziții și în alte centre din țară și din străinătate și editarea unui CD cu reconstituirile istorice audio ale Orchestrei Petrică Pană, comentate de muzicologul Viorel Cosma.

Ne-a părăsit „Crăiasa folclorului românesc”

Viorel COSMA

În cultura românească, rezonanța numelui COMIȘEL nu sugerează doar un compozitor, un dirijor, un etnomuzicolog sau un folclorist, ci o întreagă **dinastie de muzicieni** care acoperă spațiul spiritual autohton vreme de peste un veac. O pleiadă de profesori de muzică, dascăli de strană, compozitori și dirijori de coruri, risipiti în județul Prahova, a reușit să impună numele COMIȘEL încă din secolul trecut, iar generația a doua – cu frații Florin și Emilia Comișel – s-a afirmat în București, ambii muzicieni devenind membri marcanți ai Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, moștenirea lor artistică și științifică înscrindu-se definitiv la înălțimea patriotismului național. Dacă autorul operelor „*Culegătorii de stele*”, „*Leonard*” și „*Soarele Londrei*” a murit în plină forță creatoare (la 63 de ani), în schimb sora sa, Emilia, a atins (la 97 de ani!) pragul maxim al longevității muzicologilor români din toate timpurile. Puțini știu astăzi că nu performanța fizică a singularizat-o pe această profesoară și folcloristă, socotită pe drept cuvânt un fenomen de vitalitate în cercetarea științifică a melosului popular, ci forța intelectuală și prezența permanentă în viața culturală până la vîrstă de 90 de ani. Este surprinzător, de pildă, că la 83 de ani, Emilia Comișel publică monografia „*Constantin Brăiloiu*”, iar în jurul vîrstei de 95 de ani dădea la iveală volumele VII și VIII din ediția critică de OPERE ale aceluiași Brăiloiu.

Născută la Ploiești (28 februarie 1913), în casa unui învățător-psalt și dirijor de cor bisericesc, Emilia și-a început studiile muzicale de timpuriu cu tatăl său, compozitorul Gheorghe Comișel, pentru ca imediat după absolvirea liceului să urmeze Academia Regală de Muzică din București cu o pleiadă de mari dascăli, precum Alfonso Castaldi, George Breazul, Dimitrie Cuclin, Alfred Alessandrescu și Constantin Brăiloiu. Ultimul a atras-o în rândurile cercetătorilor Arhivei de Folclor a Societății Compozitorilor Români, stimulându-i pasiunea față de muzica populară încă de pe băncile Conservatorului. Timp de 15 ani a lucrat sub aripa ocrotitoare a lui Constantin Brăiloiu, iar după părăsirea catedrei și stabilirea „profesorului” în străinătate, discipula a preluat postul de asistent universitar la același institut muzical de învățământ superior, continuându-și, în paralel, activitatea la Institutul de Folclor din București. Exact în anul când Emilia Comișel a fost numită lector la cursul de folclor, am devenit colegi de catedră, eu fiind nominalizat asistent la cursul de Istoria Muzicii.

Timp de peste patru decenii am legat o prietenie profesională exemplară atât la catedra din Conservator, cât și în cadrul Uniunii Compozitorilor, unde am colaborat aproape săptămânal în Biroul Secției de Muzicologie. Am admirat-o din prima clipă pentru sinceritatea și bunătatea sufletească, prețuirea și dragostea față de colegii folcloristi și nu numai, dar mai ales am luat-o permanent ca model pentru netârmurita recunoștință pe care i-a acordat-o „profesorului” său din tinerete. Primeam săptămânal un telefon la miezul nopții de la Emilia Comișel după dispariția mentorului său (1958) spre a-mi mărturisi dorința înființării – împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la București. Se va înțelege că împreună cu văduva etnomuzicologului – unei Fundații Brăiloiu și insistând să se acorde Institutului de Folclor denumirea „Constantin Brăiloiu”. Dar supremul gest de prețuire post-mortem l-a marcat prin strădania aducerii rămășișelor pământești din Elveția la Buc

Alain Pâris și Remus Azoitei

Corina BURA

câteva zile – într-o cutie de carton presat – rămășițele lui C. Brăiloiu au sosit la Uniunea Compozitorilor din București. După o scurtă și improvizată ceremonie funebre, desfășurată în mare secret și cu un mănușchi de etnomuzicologi și membri ai Arhivei de Folclor, fără nici un reprezentant oficial, și o alocuție a Emiliei Comișel, marele profesor a fost reînhumat în cavoul familiei din Cimitirul Bellu. Am plecat împreună tăcuți spre central orașului, citindu-i pe față modestei discipole fericirea că „profesorul” să reîntrace definitiv acasă.

Din acel moment, lupta publicării întregii moșteniri științifice a lui Constantin Brăiloiu, într-o monumental ediție critică de OPERE, a devenit parcă singurul ideal de viață al Emiliei Comișel. A reușit să vadă tipările cele 8 volume de documente, studii și articole, precum și ultimele publicații de corespondență (închegate la patriarhala vârstă de 95 de ani, sub îngrijirea fiicei sale Irina, întrucât ochii nu o mai ajutau), constituind „cântecul de lebădă” al neobositei folcloriste ploieștiene care, în ziua de 18 aprilie a acestui an, la orele 5 dimineață, s-a stins din viață la București. Greu voi putea uita neastămpărul acestei delicate cercetătoare care și-a risipit energia în zeci de jurii și concursuri, sute de conferințe și prelegeri, emisiuni de Radio și Televiziune, dar mai ales în istovitoare culegeri de folclor pe toate meleagurile țării, precum și în comunitățile românești din Iugoslavia, Bulgaria, Albania, SUA și Canada.

Emilia Comișel a reprezentat prototipul de folclorist înăscut care și-a revărsat preaplinul existenței sale pe tărâmul explorării tezaurului nostru popular, precum o albină într-un imaginar stup al florilor dintr-o rezervație naturală, pe un vârf de munte scăldat de razele soarelui de primăvară.

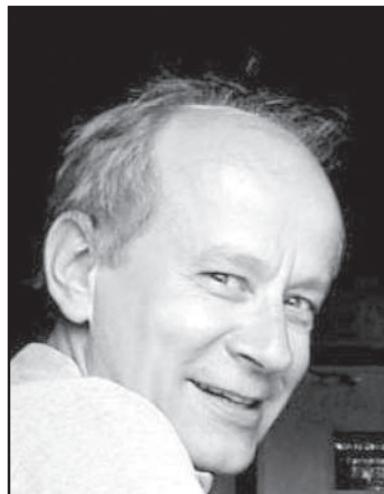
Dumnezeu s-o odihnească în pace!

apropierea marii solemnități a primăverii, a programat pentru început o lucrare a unui cunoscut compozitor și organist contemporan, Thierry Escaich (n. 1965) intitulată *Vertiges de la croix*, scrisă în 2004, inspirată de o pictură celebră semnată de Peter Paul Rubens. Deși printr-un protocol nescris deschiderea unui simfonic se face printr-o uvertură sau o piesă de proporții reduse, iată că *Vertiges de la croix* se prezintă ca o amplă lucrare cvadritematică de mare expresivitate, în care se înlănțuie, se întrepătrund și se dezvoltă structuri potrivite cu semnificația și trăirile personajelor care alcătuiesc tabloul amintit: suferință, „lamento-Stabat Mater”, imagini dramatice ale lumii rătăcite și, în sfârșit, apariția unei dimensiuni purificate. Toate aceste sugestii se aşeză ca într-un mozaic vag polistilist, mai dens sau mai aerisit lucrat, cu acumulări extraordinare din care se rețin triumfătoarele stileme baroce și ostinato-ul cu aer bachian - fără de care o asemenea temă, în general, ar fi mult mai săracă. În continuare violonistul

Remus Azoitei a avut o excelentă prestație în Concertul pentru vioară și orchestră de Jean Sibelius. Așa cum deja s-a fixat în conștiința celor care i-au urmărit îndeaproape evoluția, Remus Azoitei surprinde mereu prin fantezie și fior artistic. Beneficiind de o tehnică foarte bine stăpânită, el dozează cu extremă finețe și

sensibilitate sonoritățile și timbrurile delicate ale viorii, într-o mișcare adecvată sensului intim al frazei. Profunda meditație și mișcări mediane a primit nuanțe emoționante și căldură, dezvoltate printr-un vibrato deosebit de plastic. Disponibilitatea fată de bogăția stilistică s-a relevat în cele două bisuri: *Fuga în sol minor din BWV 1001*, în care a impletit armonios rigoarea cu lirismul și *Paganiniana* de Nathan Milstein, o parafrază după cele mai cunoscute *Capricci* ale altui mare reformator al viorii, Niccolò Paganini. Cu toate că scriitura lui Paganini are o logică tehnică foarte construită, piesa lui Milstein strecoară capcane pe care, însă, Remus Azoitei le trece cu cea mai mare ușurință. Partea a doua a concertului a inclus o lucrare mai rară pe afișele de concert, *Sinfonia în Do Major* de Paul Dukas, unul dintre puținele opusuri pe care destulul le-a salvat de exigența distrugătoare caracteristică autorului. Dukas a avut să rămână pe pozițiile sale estetice într-un timp și spațiu care omologă cele mai inedite experimente ale veacului, începând cu Les Six, Maurice Ravel, Claude Debussy, și mai apoi a lui Stravinski și influențelor celei de a Doua Școli Vieniene. Formația sa dedicată și înaltei instrucții muzicale a avut o tainică legătură cu trecutul (Rameau, Haydn, Beethoven, Franck și.a.) cu toate că tehnica sa de compoziție este una dintre cele mai elaborate și plină de idei noi. Adevărata sa imagine se întrupează în *Ucenicul Vrajitor*, acest inegalabil scherzo simfonic, ale cărui trăsături pot fi decelate în simfonia scrisă nu cu mult timp înainte. Virtuozitatea variațională în tratarea materialului tematic împrimă o neliniște alegră, veselă, un dinamism din care se detașează un senin umor, contururi cu plurivalentă transportate în finalul strălucitor, susținut și prin contrastul discret și romantic caracteristic cele de a două părți. Alain Pâris este o personalitate care se definește prin știință și echilibru. Însăși concepția programului propus este un argument elocvent, preferând în final o simfonie concisă pentru a da spațiu unei lucrări introductive contemporane, în ambele

regăsindu-se, în pofida secolului care se așterne între ele, trăsăturile elegante ale muzicii franceze. Artă dirijorului modeleză cu ușurință aparatul orchestral și speculează tocmai această din urmă calitate prin dinamica, tempo-ul și culoarea potrivită. Pentru compoziții orchestrei a fost un spectacol dificil, încărcat, solicitant, pentru a căruia realizare nu și-au precupețit resursele, iar ovăziile sălii au răspălit cu prisosință efortul.